

İSRAİL'DE SEÇİMLER: ARKA PLAN, BLOKLAR, TAHMİNLER

SEHER BULUT

GİRİŞ

israël siyaseti 2019 yılından beri aşılması zor bir siyasi tıkanıklık süreciyle karşı karşıya kalmıştır. Mart 2021'de yapılan seçimlerin ardından bir sonraki seçimin *Temel Kanun* tarafından belirlenen dört yıllık süre gereği en geç 11 Kasım 2025 tari-

hinde gerçekleştirilmesi beklenmekteydi. Bu seçimlerde İsrail'de farklı siyasi yönelimlerden sekiz partinin bir araya gelmesiyle hükümet kurulabilmiştir. Bu durum hükümetin kurulduğu ilk andan itibaren kırılğan olduğuna dair değerlendirmeler yapılmasına neden olmuştur. Nitekim koalisyonu oluşturan milliyetçi/muhafazakâr (şahin), merkezci, İslami

İsrail'de iç politikada çözüm bekleyen zor konularda beklenen sonuçların elde edilememesi hükûmetin erken bir tarihte feshedilmesiyle sonuçlanmıştır.

ve liberal (güvercin) olarak tanımlanabilecek partilerin siyasi yaklaşımları birbirinden oldukça farklı olmasına rağmen bu sekiz partiyi bir araya getiren temel unsur 12 yıldır iktidarda olan Netanyahu iktidarının sona erdirilmesi olmuştur. İlerleyen süreçte ülkede özellikle iç siyasette yaşanan sorunlar nedeniyle hükûmet haziran ayında erken seçim kararı aldığını açıklamıştır. 1 Kasım 2022 tarihinde İsrail vatandaşlarının tekrar sandığa gitmesi planlanmaktadır. İsrail tarihinde 3,5 sene içinde ilk defa üst üste beşinci kez yapılacak seçimin gerçekleşmesi sonrasında ülkede 25. hükûmetin kurulması mümkün olacaktır.

ARKA PLAN

İsrail'de yeniden seçimlere gidilmesine yol açan siyasi çıkmaz 9 Nisan 2019, 17 Eylül 2019, 2 Mart 2020 ve 21 Mart 2021 tarihlerinde gerçekleştirilen zorlu seçimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu seçimlerden Nisan ve Eylül 2019 tarihlerinde gerçekleşen seçimlerde görevdeki Başbakan Netanyahu ve ana muhalefet partisi Mavi ve Beyaz'ın lideri Benny Gantz'ın İsrail Parlamentosunda çoğunluğa (61 sandalyeye) erişememesi nedeniyle erken seçim kararı alınmıştır. 2 Mart 2020 tarihinde gerçekleşen bir sonraki seçimlerde ise Netanyahu ve

Gantz arasında gerçekleşen bütçe anlaşmazlığının ardından aralık ayında hükûmetin artık işlemediği beyan edilmiş ve 21 Mart 2021'de erken seçim gidileceği ifade edilmiştir. 2021 Mart ayında gerçekleşen seçimler Yamina Partisi'nin eski lideri Naftali Bennett ve Yesh Atid lideri Yair Lapid'in sırasıyla başbakan olmak koşuluyla anlaştığı sekiz siyasi partili bir birlik hükûmetinin kurulmasıyla sonuçlanmıştır. İlk başbakanlık vazifesini Bennett alırken iki yıl sonraki başbakanın Yesh Atid lideri Lapid olmasına karar verilmiştir. Koalisyon hükûmeti, İsrail'in Filistinli vatandaşlarını temsil eden bir partiyi (Ra'am) içermesi nedeniyle İsrail siyasi tarihine bir ilk olarak geçmiştir. Birleşik Arap Listesi (diğer adıyla Ra'am) lideri Mansur Abbas, nüfusun yaklaşık yüzde 20'sini oluşturan, İsrail'de yaşayan Filistinlilere daha iyi hizmet ve daha fazla hükûmet fonu sağlamak için koalisyona katıldığını ifade etmiştir.

İSRAİL'İ YENİDEN SEÇİME GÖTÜREN SÜREÇ

İç Politik Gelişmeler

Bennett ve Lapid hükûmetleri dış politikada Netanyahu döneminden kalan en temel konulara özellikle İsrail ve Körfez ülkeleri arasında Abraham Anlaşmalarının imzalanması

İsrail Başbakanı Yair Lapid, ülkede 1 Kasım'da erken seçimlere gidilmesi kararı alınması üzerine, koalisyondaki eski Başbakan Naftali Bennett'ten görevi devralmasının ardından düzenlediği ilk haftalık kabine toplantısında konuştu.

sonrası başlayan normalleşme sürecine ve İran nükleer anlaşmasıyla alakalı gelişmelere odaklanmıştır. İsrail yetkilileri tarafından son yıllarda önemli kazanımların elde edildiği ifade edilen dış politika, mevcut koalisyonun gücünü artıran bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat İsrail hükümetinin hâlihazırda ortaya koyduğu dış politika profili iç politikayla karşılaştırıldığında asimetrik bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bu noktada hükümetin dağılma sürecine sebep olan asil gelişmeler iç politikada yaşanmıştır.

İsrail'de göreve gelen koalisyon, yaşanan uzun süreli siyasi açmazı çözebilme ve iç politikada çözüm bekleyen zor konuların farkında olduğunu göstermek amacıyla kendisini "değişim hükümeti" olarak tanımlamıştır. Bu durumu hükümetin İsrail'de hükümetler tarafından ortaya konulan siyasi yaklaşımının değişime ihtiyacı olduğunu kabul etmesi olarak algılamak mümkündür. Fakat ilerle-

yen süreçte hükümetin ülkenin hangi konularda değişime ihtiyacı olduğuyula alakalı net bir gündem ortaya koymadığı görülmüştür. Bu durum, bilhassa iç siyasette çözüm bekleyen konuların yeniden bir bekleme sürecine girmesine neden olmuştur. Sekiz partinin bir arada tutulmasının zor olduğunun farkında olan Bennett gerek kamuoyunun beklentilerinin karşılanması gerekse koalisyonun ilk dönemlerde sendelemesini önlemek amacıyla çözülmesi zor konulara odaklanmaktan kaçınmıştır. Bu noktada, İsrail siyasetinin en can alıcı konularından biri olan İsrail'in Batı Şeria'yı işgali ve alakalı meseleler arka plana itilmiştir. Fakat her ne kadar ötelenmiş olsa da Filistin meselesi ilerleyen süreçte koalisyonun mevcut zayıflığına darbe vuran en temel konulardan biri hâline gelmiştir.

Hükümetin feshine dair açıklama, İsrail yönetiminin haziran ayında işgal altındaki Batı Şeria'daki iki kademeli hukuk sistemini

koruyan olağanüstü hâl yasasını yenileyememesi sonrasında gelmiştir. Sürecin aynı zamanda sekiz partili koalisyon hükümetinin kırılğan olup olmadığı ile alakalı tartışmalara ışık tutacağı ve bu konuda test niteliğinde olacağı düşünülmüştür. Söz konusu yasa, İsrail'in 1967 yılında işgal ettiği Batı Şeria'da yaşayan İsraili yerleşimcilerin sivil mahkemelerde yargılanması ve ceza alması hâlinde sivil cezaevinde kalması, sosyal güvenlik sisteminden faydalanması gibi ayrıcalıklarla alakalıdır. Bölgedeki olağanüstü hâli beş yılda bir uzatan yasanın sona ermesi ceza gerektiren suçlarla itham edilen yerleşimcilerin yargılanması anlamına geldiği için hassas bir konu olarak İsrail hükümetlerinin karşısına çıkmaktadır. Tasarının oylanması sürecinde Knesset'te sorunlar yaşanmış, Yamina Partisi milletvekillerinin bir kısmının tasarıya ret oyu veren Arap milletvekillerine fiziki olarak saldırmaları mecliste gerginlik yaşanmasına neden olmuştur. Dönemin Dışişleri Bakanı Yair Lapid, hükümetteki koalisyon bloklarının tasarımı yakın zaman içerisinde tekrar Knesset'e sunacağını belirtirken, koalisyon ortağı partilerin gerekli sorumlulukları üstlenmesinin şart olduğunu ifade etmiştir. Dönemin Dışişleri Bakanı Lapid'in bu yaklaşımı koalisyon ortağı Ortak Liste'de ve İsrail vatandaşı Filistinliler tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Hükümetin göreve gelmesi sonrası yönetmekte zorlandığı en temel konulardan biri, İsrail ve Filistinliler arasında son yıllarda artarak devam eden gerginlikler olmuştur. Nisan ayında Yahudiler tarafından kutlanan Hamursuz Bayramı'nın başlaması sonrasında Fanatik Yahudiler'in İsrail polisi kontrolünde Mescid-i Aksa'ya baskınlarını artırması nedeniyle Mescid-i Aksa İsrail polisinin baskın ve müdahaleleriyle gündeme gelmiştir. Bu süreçte baskınlara tepki göstermeye çalışan Filistinliler, İsrail güçlerinin müdahalesine

maruz kalmışlardır. İsrail polisinin bilhassa sabah namazının ardından Mescid-i Aksa'nın Mağaribe Kapısı'ndan girerek içeride taş atan genç Filistinli gruba kauçuk kaplı mermi ve ses bombalarıyla müdahalede bulunması sonrası tansiyon yükselmiştir. 1994 yılında Ürdün ile imzalanan anlaşma neticesinde Ürdün Vakıflar, İslami İşler ve Mukaddesat Bakanlığına bağlı Kudüs İslami Vakıflar İdaresinin himayesinde olan Mescid-i Aksa bu anlaşmaya göre Yahudilerin ibadetine kapatılmıştır. Ancak güvenlik güçlerinin, Yahudilerin yerleşkede ibadet etmelerini sürekli görmezden gelmesi nedeniyle Filistinlilerin bu tür bir girişimi engellemek amacıyla nöbet tuttıkları bilinmektedir. Kudüs İslami Vakıflar İdaresi tarafından Mescid-i Aksa'ya baskın düzenleyen Yahudi yerleşimci sayısının bin kişiyi geçtiği ifade edilirken, baskınlara aşırı sağcı Milletvekili Itamar Ben-Gvir ve yakın zamanda koalisyon hükümetinden "yeterince sağ siyaset izlemediği" gerekçeyle istifa eden Milletvekili Idit Silman'ın da katılması tansiyonu daha da fazla yükseltmiştir.

Bu gelişmelerden birkaç ay sonra Katar merkezli Al Jazeera televizyonunun saha muhabiri Şirin Ebu Akile'nin, 11 Mayıs günü Batı Şeria'daki Cenin Mülteci Kampı'nda hayatını kaybetmesi ve Ali es-Sumudi isimli gazetecinin de yaralanmasıyla sonuçlanan olaylar bıçak sırtında olan koalisyon hükümetinin durumunu olumsuz yönde etkilemiştir. Olay sonrası Al Jazeera ve Filistin yönetimi, İsrail Silahlı Kuvvetlerini Ebu Akile'yi görevini yaptığı sırada ateş açarak kasten öldürmekle suçlamıştır. İsrail Ordusu ise Ebu Akile'nin "ilk tahminlere göre Filistinli silahlı kişilerin kurşunuyla öldüğüne ilişkin işaretler bulunduğunu" ifade etmiştir. Olayla alakalı soruşturma sürecinin tamamlanması

sonrasında İsrail Ordusu tarafından yapılan açıklamada, ateş altındaki bir İsrail askerinin "muhtemelen yanlışlıkla" Filistin asıllı Amerikan vatandaşı gazeteci Şirin Ebu Akile'nin silahlı bir militan olarak tanımlayarak hedef aldığı ifade edilmiştir. Resmî soruşturmaya göre, Ebu Akile'nin muhtemelen teleskobik dürbün kullanan bir İsrail askeri tarafından vurulduğu ve onun silahlı bir Filistinli olarak yanlış tanımlandığı ifade edilmiştir. İsrail Ordusu Genelkurmay Başkanı Aviv Kochavi, Ebu Akile'nin ölümünü "talihsiz bir olay" olarak nitelendirmiş ve yaşanan gelişmenin "Filistin terörü"nü engellemek için operasyonel faaliyetler sırasında meydana geldiğini de sözlerine eklemiştir. Basında yer alan bazı açıklamalarda, İsrail askerleri tarafından yapılan operasyonlar sırasında bu tarz hatalar ortaya çıkmasının arka planında İsrail tarafından belirlenen angajman kurallarının hiç kimse tarafından sorgulanamayacağına dair derin bir inancın yattığı ifade edilmiştir. İsrail'in Filistinlilere ve uluslararası eleştirilere karşı bir herhangi bir sorumluluk hissetmemesi nedeniyle ilerleyen süreçte de benzer vakaların muhtemel olduğuna işaret edilmiştir.

Bu açıklamalar sonrası İsrail Silahlı Kuvvetlerinin hiçbir İsrail askeri hakkında soruşturma açmayacağını açıklaması, ABD ve İsrail arasında sorun yaşanmasına neden olmuştur. ABD yetkilileri tarafından yapılan açıklamada, İsrail Savunma Kuvvetlerinin (ISK) bir askerinin gazeteci Şirin Ebu Akile'nin öldürülmesinden muhtemelen sorumlu olduğunu söylemesinin ardından İsrail'den Batı Şeria'daki angajman kurallarını yeniden incelemesini istemeyi planladığı ifade edilmiştir. Gelişme Biden yönetiminin özellikle Ebu Akile'nin ölümü sonrası uluslararası kamuoyundan gelen tepkiler üzerine İsrail'in

Gazze ve Batı Şeria'da yapmış olduğu operasyonlar üzerinde daha fazla baskı kurmaya çalışması olarak değerlendirilebilir. Gelişmeler üzerine açıklama yapan İsrail Başbakanı Lapid, "teröristlerin ateşine karşı kendini savunan bir ISK askerinin yargılanmasına izin vermeyeceğini" ifade etmiştir. Lapid'in açıklamaları İsrail Savunma Bakanı Gantz tarafından da desteklenmiş; Gantz, İsrail'in angajman kurallarının yalnızca ISK Genelkurmay Başkanı tarafından belirlendiğini ve İsrail'in "açık ateş" politikasını operasyonel ihtiyaçlara ve etik doktrinine uygun olarak belirlemeye devam edeceğini ifade etmiştir. Buna karşılık ABD'de bazı demokrat milletvekilleri tarafından İsrail'in Ebu Akile'nin öldürülmesiyle alakalı sunduğu raporun yeterli olmadığı ifade edilmiştir. Hâlihazırda İsrail'deki ABD Büyükelçiliğinin, İsrail Ordusunun bir başka Filistin-Amerikan vatandaşı olan 78 yaşındaki Ömer Esad'ın ölümüyle bağlantılı olduğu iddia edilen Yehuda Taburu hakkında bir iç rapor hazırladığı bilinmektedir. ABD yönetimi, Esad'ın ölümüyle ilgili Ebu Akile'nin davasının aksine açıkça cezai soruşturma çağrısında bulunmuştur. Ağustos ayında ise Filistin İslami Cihat grubundan üst düzey bir yöneticinin Batı Şeria'da gözaltına alınması bölgedeki gerilimi daha da artırmıştır. Yaşanan gelişmeler sonrası bir video mesajı yayımlayan İsrail Başbakanı Lapid, yaşanan gözaltı sürecini terörizmle mücadele bağlamında ele alırken İsrail Savunma Bakanlığı İslami cihatla ilişkilendirilen konumlara saldırı düzenlendiğini açıklamıştır. Gazze'den gelen haberlere göre, saldırıda İslami Cihat Komutanı Teysir el-Cebari ile beraber en az 10 kişinin hayatını kaybettiğini ve 55 kişinin de yaralandığı ifade edilmiştir. Yaşanan tüm bu gelişmeler İsrail'de yönetimin önemli zorluklarla karşı karşıya kalmasına yol açmıştır.

Gazze Şeridi'nin Nuseirat bölgesinde toplanan bir grup, Kudüs ve Mescid-i Akşa'ya destek gösterisi düzenledi.

Filistin meselesi ilerleyen süreçte koalisyonun var olan zayıflığına daha da fazla darbe vuran en temel konulardan biri olarak ortaya çıkmıştır.

Hükûmetin Dağılma Süreci

İsrail'de 61 milletvekiliyle meclis çoğunluğunu bir farkla elinde bulunduran Başbakan Naftali Bennett'in partisi Yamina'dan gelen istifa koalisyon hükûmetinin sallantıya girmesine neden olmuştur. 6 Nisan 2022 tarihinde Milletvekili Idit Silman, Sağlık Bakanı Nitzan Horowitz ile yaşadığı ayrışma nedeniyle Yamina'dan ayrılarak Netanyahu'nun partisi Likud'a geçmiştir. O dönemde Meclis Sağlık Komitesi Başkanı Silman'ın, Horowitz ile Yahudilerin Hamursuz Bayramı'nda hastanelere koşer olmayan yemeğin getirilmesine izin verilmesi konusunda yaşadığı tartışma nedeniyle partisinden istifa ettiği ifade edilmiştir. Bu gelişmeden kısa bir süre sonra 19 Mayıs 2022 tarihinde Meretz Milletvekili Gayda Rinavi Zuabi hükû-

metin İsrail-Filistin meselelerinde sert bir duruş benimsediğini iddia ederek koalisyonundan istifa ettiğini duyurmuştur. 13 Haziran'da ise Yamina Milletvekili Orbach, koalisyonun solcu üyelerinin koalisyonu rehin aldığı iddia ederek koalisyonundan ayrıldığını duyurmuştur. Bu gelişmeler sonrasında 20 Haziran 2022 tarihinde Bennett ve Lapid, koalisyonun içerisine girdiği derin sorunlar nedeniyle Knesset'i feshedecek bir yasa tasarısının meclise sunulduğunu ortak bir bildiriyle duyurmuşlardır.¹ Bu gelişme sonrası koalisyona öncülük eden baş aktörlerin nasıl bir strateji izleyeceği merak konusu olmuştur. Bu bağlamda koalisyona başbakanlık etme görevini ilk olarak alan Bennett, 29 Haziran'da Yamina liderliğinden istifa ettiğini ve siyasete devam etmeyeceğini duyurmuştur. Bennett sonrası Yamina liderliğine Filis-

¹ "Israel Elections: All the dates you need to know", *Jerusalem Post*, 26 August 2022.

tinlilere ve Filistin meselesine karşı şahin bir yaklaşıma sahip olan Ayelet Şaked geçmiştir. Görevi bırakan Bennett başbakanlığını yürüttüğü hükümetinin "gelişen, güçlü ve güvenli bir ülke" bıraktığını ve siyasi yelpazenin farklı uçlarından partilerin birlikte çalışabileceğini gösterdiğini ifade etmiştir.²

Yaklaşık 15 ay görevde kalan koalisyonla ilgili olarak birçok gözlemcinin tahmin ettiğinden daha uzun sürdüğü tespitinin yapılması, dinî konulardan Filistin meselesine kadar birçok farklı sorunla karşı karşıya kalan hükümetin zor bir konjonktür ve teknik çerçevede ayakta kalmaya çalıştığına işaret etmiştir. Erken seçim kararının alınması sonrasında Lapid, koalisyon anlaşmasına göre 30 Haziran'da geçici başbakan olarak Bennett'in yerine geçmiştir. Haziran ayında koalisyon hükümetinin feshi kararı alınmış ve ülke yeniden seçim sürecine girmiştir. Başbakanlığı Lapid'e devretmesi sonrasında Bennett siyasete ara vereceğini ve yaklaşan seçimlerde aday olmayacağını ilan etmiştir. Geçen yıl hükümetin kurulmasının ardından Bennett'in daha liberal koalisyon müttefiklerine aşırı taviz verdiğini düşünen parti üyelerinin partiden ayrılmasının bu kararda önemli rolü olmuştur.³

Arka arkaya yaşanan seçim süreçleri İsrail'de toplumu seçim yorgunu hâline getirirken siyasilerin, neden böyle bir tablonun ortaya çıktığıyla alakalı dar bir bakış açısı geliştirdikleri görülmektedir. Bu noktada kasım ayında gerçekleşecek seçim sürecinin en temel aktörlerinden biri olan Netanyahu ve blokunun ülkeyi çıkmaza götüren asıl sorunlara odaklanmadığı, Filistin meselesini görmezden geldiği ve İsrail'i seçim çıkmazından kurtaracak

çözümü yalnızca ekonomi alanı üzerinden geliştirmekte olduğu görülmektedir. Meclisin feshi kararı alınmasından kısa bir süre sonra açıklama yapan Likud lideri Netanyahu İsrail'de fiyatların inanılmaz bir şekilde arttığını ve göreve geldikten sonra önceliğinin fiyatları aşağı çekmek olacağını ifade etmiştir.⁴ Geçtiğimiz ay ekonomik programını sosyal medya üzerinden açıklayan Netanyahu, yükselen fiyatların yönetimdeki istikrarsızlıkla birebir ilişkili olduğunu ve ülkedeki durumun derin ekonomik kriz olarak nitelendirilebileceğini ifade etmiştir. Netanyahu yalnızca istikrarlı bir hükümetin fiyatları düşürebileceğini ifade ederken 2015 ve 2019 yılları arasındaki görev süresinde fiyatlardaki %0,5'lik artışın geçen yılki %4,5'lik artışla karşılaştırılmayacağını, Ukrayna'daki savaşın ve pandeminin yükselişe katkıda bulunduğunu belirtmiş ancak küresel ekonomik krizin eylemsizlik için bir bahane olamayacağını altını çizmiştir. Netanyahu açıklamış olduğu planda ekonomik krizin aşılabileceğini fakat fiyatlardaki büyümeyi yavaşlatmanın ve vergileri düşürmenin bu aşamanın temel amacı olması gerektiğini, enflasyonun yavaşlatılabilmesi için İsrail'in bir yıl boyunca dondurma sözü verdiği ve enflasyon kışkırtıcısı olarak tanımladığı elektrik, benzin, su ve belediye vergilerinde fiyatlarını düşürmesi gerektiğini ifade etmiştir.

SEÇİMLERE DAİR SON TAHMİNLER

15 Eylül 2022 tarihinde İsrail siyasi partileri seçim adaylarıyla alakalı nihai listeleri sunmuşlardır. Fakat mevcut durum Netanyahu ile rakipleri arasındaki çıkmazı kırmamanın oldukça zor olduğuna işaret etmektedir.

² "Israel heads to Nov 1 election with Netanyahu waiting", *Reuters*, 30 June 2022.

³ "Israel set for November election as parliament dissolves", *Al Jazeera*, 30 June 2022.

⁴ "Israel heads to Nov 1 election with Netanyahu waiting", *Reuters*, 30 June 2022.

İsrail'de seçimler yaklaştıkça mevcut tablo ile alakalı birbirinden çok da farklı olmayan kamuoyu yoklamaları ortaya konmaktadır. Yapılan son kamuoyu yoklamalarında muhalefet lideri Benjamin Netanyahu bloğunun 121 sandalyeli Knesset'te 59 sandalyede kaldığı ifade edilmektedir. Ankete göre bugün seçim yapılması durumunda Likud 32 sandalyeyle Knesset'teki en güçlü grupken, Başbakan Yair Lapid'in Yesh Atid'i 23 Knesset sandalyesiyle ikinci sırada yer almaktadır. Ankete göre Milletvekili Bezael Smotrich ve Itamar Ben-Gvir'in Dini Siyonist Partisi'nin ankette 11 sandalye kazanmasının beklendiği, Aryeh Deri başkanlığındaki Şas'ın ise Likud aleyhine bir sandalye kazanarak 9 sandalyeye yükseldiği ve son olarak Moshe Gafni başkanlığındaki Birleşik Tevrat Yahudiliği'nin yedi sandalyede sabit kaldığı ifade edilmektedir. Muhalefet partilerine bakıldığında ise daha önce zikredilen Yair Lapid başkanlığındaki Yeş Atid Partisi dışında, Savunma Bakanı Benny Gantz başkanlığındaki Ulusal Birlik'in 12, Merav Michaeli başkanlığındaki İşçi Partisi'nin ve Liberman başkanlığındaki İsrail Evimiz Partisi'nin 6, Gideon Saar başkanlığındaki Yeni Umut Partisi'nin 5 ve hiçbir blok içerisinde yer almayan Birleşik Arap Listesi'nin 4 sandalye kazanacağı, Yamina ve Meretz partilerinin ise barajı geçemeyeceği tahmin edilmektedir.

Kamuoyu yoklamalarında bu rakamlar birer ikişer farklılık gösterse de İsrail'de Netanyahu'nun hükümeti kurmasının mümkün olduğuna dair az sayıda kamuoyu yoklaması bulunmaktadır. Bu noktada hem Yeni Umut Partisi lideri Gideon Sa'ar hem İsrail Evimiz Partisi lideri Avigdor Liberman, Netanyahu liderliğindeki bir hükümete dâhil olmayacak-

larını ifade ederken, İşçi Partisi lideri Marev Michaeli yakın zamanda yaptığı açıklamada partisinin güvercin olarak tanımlanan Meretz Partisi ile ortak bir platformda çalışmayacağını da sözlerine eklemiştir.⁵ Bu parçalanmış yapıya ek olarak seçim sürecinde Arap partileri blokunun da bölünmeler yaşadığı görülmektedir. Bu durum, grubun siyasi etkisini azaltmaktayken hâlihazırda ortaya çıkan tabloya göre 1 Kasım'daki oylamada Netanyahu'nun sağcı ve aşırı dindar partilerden oluşan bir bloka başkanlık edecekken görevdeki Başbakan Lapid'in soldan sağa uzanan çok daha parçalı bir bloka liderlik edeceği görülmektedir. Basında yer alan haberler Arap siyasi partisi Balad'ın Ortak Liste'deki diğer partilerden ayrı olarak yarışacağını bildirmekte ve mevcut barajı geçemezse parlamentoya giremeyeceği için oylarının milletvekili karşılığı olamayacağına işaret etmektedir. Bilindiği üzere en son gerçekleştirilen 31 Mart seçimlerinde Arap siyasi partisi olan Ra'am Partisi'nin Ortak Liste'den ayrılması ve koalisyona dâhil olması sonrasında koalisyonun içinde Likud ve lideri Netanyahu'nun olmadığı bir hükümet kurmaları mümkün olmuştu. Balad Partisi'nin Arap partilerinin oluşturduğu Ortak Liste'den ayrılması blok içerisinde kalan iki diğer Arap partisinin koalisyonun oluşmasında tekrar kritik bir rol oynamasını mümkün kılabilir. Fakat bu durum, Lapid önderliğindeki blokun böyle bir ittifakı destekleyip desteklemeyeceklerinin bilinmemesi nedeniyle soru işaretleri içermektedir.⁶ Bu ortamda 1 Kasım seçimleri hakkında açılan davalar nedeniyle yargı süreci devam eden eski Başbakan Binyamin Netanyahu ile siyasi yelpazenin dört bir yanından partilerin oluşturduğu blok

⁵ "Poll shows Netanyahu-led bloc winning 61 seats, enabling government formation", *The Times of Israel*, 8 July 2022.

⁶ "Deadlock predicted as Israel's election campaign kicks off, Arab bloc splits", *The Arab Weekly*, 16 September 2022.

Birleşik Arap Listesi'nin (Ra'am) lideri Mansur Abbas, 31 Mart 2021'de Kudüs'te özel bir röportaj sırasında.

arasında zorlu bir yarış olması beklenmektedir.

SONUÇ

İsrail'de seçimler yaklaştıkça daha da sık gerçekleştirilen kamuoyu yoklamaları şu anda Likud'un en güçlü siyasi parti olduğunu gösterse de seçim sonrası tekrar bir koalisyonun göreve gelmesi ihtimali İsrail'in siyasi belirsizliğin devam etmesi anlamına gelmektedir. Göreve gelen koalisyon hükümetlerinin ekonomi ve güvenlik alanındaki sorunlara çözüm üretememesi ve sorunların büyüyerek devam etmesi hâlinde ülkenin kısa bir süre sonra tekrar seçim sürecine girmesi öngörülmektedir. Bu noktada İsrail siyasetinde etkili olan isimlerin, yaşanan bu tikanıklık sürecini aşmak için ülkenin geleceğiyle alakalı perspektiflerini yeniden şekillendirmesi elzem görünmektedir. Hâlihazırda ya-

rı yarıya bölünmüş bir profil ortaya koyan İsrail seçmenlerinin birbirini ötekileştirme, yabancılaştırma ve ihtiyaçlarını göz ardı etme gibi birlikte yaşam kültürünü derinden sarsacak tutumlardan uzak durması önem arz etmektedir. Bu noktada İsrail siyasetinin önde gelen isimlerinin, özellikle 1967 savaşı sonrasında Filistinlilere karşı uygulanan politikaların sadece Filistinlilerin değil İsrail'de yaşayan Yahudilerin de barış içerisinde yaşamalarına engel olduğunu fark etmesi ve bu durumun ülke siyasetini çıkmaza soktuğu gerçeğinin farkına varması gerekmektedir. Ancak böyle bir bakış açısının elde edilmesi durumunda İsrail siyasetinin sıklıkla karşı karşıya kaldığı erken seçim açmazının üstesinden gelmesi ve idealize ettiğini söylediği demokratik değerlere ulaşması mümkün olacaktır.

İsrail siyasetinin önde gelen isimlerinin Filistinlilere karşı uygulanan politikaların sadece Filistinlilerin değil İsrail'de yaşayan Yahudilerin de barış içerisinde yaşamalarına engel olduğunu fark etmesi önem arz etmektedir.

Dr. Seher Bulut

Seher Bulut lisans eğitimini Viyana Teknik Üniversitesi Yazılım Mühendisliği ve yüksek lisans eğitimini aynı üniversitenin bilişim yönetimi alanında tamamlamıştır. Doktora derecesini 2000 Sonrası Türkiye ve İsrail Dış Politikaları: Rol Teorik Bir Karşılaştırma başlıklı tezi ile 2018 yılında Selçuk Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden almıştır. 2010-2016 yılları arasında Almanya'nın Vestfalya Wilhelm Üniversitesinde Siyaset Bilimi ve Sosyoloji alanlarında doktora konusu ile alakalı çalışmalarda bulunmuştur. Bulut'un çalışma alanları arasında Türk dış politikası, İsrail dış politikası, Suriye krizine ilişkin gelişme ve politikalar, Avrupa'daki Türk diasporası ve entegrasyonu vb. konular yer almaktadır. Bulut hâlen ORSAM Levant Çalışmaları Uzmanı olarak görev yapmaktadır.

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2022

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA), shutterstock